

WEB TABANLI UZAKTAN EĞİTİM SİSTEMİ VE ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ YATKINLIKLARI

Doç.Dr.Erkut DÜZAKIN
Çukurova Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
eduzakin@cu.edu.tr

Sinan YALÇINKAYA
Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı
sinanyalcinkaya@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada web tabanlı uzaktan eğitim sistemi incelenerek, Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının web tabanlı uzaktan eğitim sistemine yatkınlıkları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının bilgisayarı internette araştırma yapmak, e-posta aracılığıyla iletişim kurmak, elektronik hizmetlerden faydalanmak ve sunum/gösterim yapmak için sıklıkla kullandıkları, web tabanlı eğitim için önemli olan forumlara katılım, görüntülü ve sesli sohbet, çoklu ortam oluşturma ve internette ders sunumu için sık kullanmadıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemi

ABSTRACT

In this study, web based distance learning system and distance learning familiarities among members of the Cukurova University has been researched. As a result of the research it was founded that major purposes of using computer among members of the Cukurova University are researching on the web, telecommunication with e-mail, using some electronic services and presentations. And also they are rarely using computer for chatting, forums, creating multimedia and preparing lecture contents and presenting them via internet.

Keywords: Distance Learning, Web Based Distance Learning System

1. GİRİŞ

Bilimle teknoloji arasında tabii bir döngüsel ilişki vardır; bilimsel çalışmalar uygulamaya elverişli bilgi üreterek teknolojik gelişmeye yol açarken, teknolojik gelişmeler de bilimsel araştırmaların daha uygun şartlarda yapılmasını sağlayarak bilimsel gelişmeyi hızlandırmaktadır (Acun, 1998). Matbaanın icadı, insanların bilgi kaynakları olan kitaplara ulaşımını kolaylaştırarak bilginin paylaşımı ve dolayısıyla bilgi üretimi konularında önemli ölçüde etkili olmuştur. Matbaanın icadından bugüne kadar yaşanan en büyük devrimin internet olduğu iddia edilebilir. Kitle iletişim araçlarının (radyo, televizyon) icadı ve verilerin sayısallaştırılarak elektronik ortamda saklanabilmesi bilgi paylaşımı konusunda önemli buluşlardır. Ancak, internetin yaygınlaşmasını bilgi üretimi ve bilginin paylaşımı konusunda yaşanan en büyük devrim olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır.

Bilgi çağına girmiş olan dünyada, ulusların başarısını etkileyen en önemli faktör bilgi üretimidir. Yer kürede internete bağlı 380 Milyon kişi vardır. İnternet ortamına her

gün 170.000'den fazla bilgi aktarılmaktadır. Bu rakam katlanarak artmaya devam etmekle birlikte, bu artış geçici olmayıp sosyal bir devrim olarak kabul edilmektedir (Staudt, 2001). Arama motorlarının hızlı ve etkin olarak kullanılabilmesi ve internet ortamında aynı konuya ilgi duyan bireylerin birbirleri ile iletişimlerinin kolaylıkla sağlanmasıyla birlikte, hızla üretilen bu bilgi yığını içerisinde kullanıcılar ihtiyaç duydukları bilgiye daha önce hiç olmadığı kadar kolay ulaşabilmektedirler.

Günümüzde bilgi ve teknoloji alanındaki gelişmeler bugüne kadar görülmemiş bir hıza ulaşmıştır. Bu teknolojik gelişmeler bilgi üretimini hızlandırarak edinilen bilgilerin hızla eskimesine neden olmuştur. Tahminlere göre küresel bilgi günümüzde her beş yılda bir ikiye katlanırken 2020 yılında her 72 günde bir olacaktır (Staudt, 2001).

1.1. Problem

Gelişmiş toplumların en önemli olgularından biri zamandır. İnsanlar çağa ayak uydurabilmek için zamanlarını daha etkin kullanmak zorundadırlar. Yukarıda bahsedilen küresel bilginin katlanarak artmaya devam edebilmesi ancak zamanın ve bilgi teknolojilerinin daha etkin kullanılmasıyla mümkün olabilir. Çağımızdaki hızlı bilgi devrimi ve bilgi ihtiyacı yaşam boyu eğitim ihtiyacını gündeme getirmiştir. Eğitim hizmetleri bahsedilen değişimin hızına eşit bir hızda sunulmak zorundadır. Oysaki örgün eğitim yöntemleri ile bunlar mümkün değildir. Çalışma hayatına giren bireylerin örgün eğitime zaman ayırmaları beklenemez. Bu bireyler için internetin istenilen zamanda ve istenilen yerde bilgiye erişim şansı vermesi internetin önemli bir avantajıdır.

Eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve eğitim imkânlarının yaygınlaştırılması tüm dünyanın önceliğidir. Eğitim konusunda tekerleği yeniden keşfetmek yerine, bu konuda politika ve çözüm üreten kurumlarla işbirliği yapmak maliyetleri düşürecek, zaman kazandıracak ve hataları azaltacaktır. Uluslararası platformda, bu çalışmalara katılmak ülkemize stratejik ve rekabetçi bir avantaj sağlayacaktır (Şimşek ve diğerleri, 1998).

Türkiye'nin eğitim ihtiyacını karşılamada e-teknolojilerin sağladığı eğitsel potansiyelden yeterince yararlanılamamaktadır (Özkul, 2004). Ülkemizde çeşitli uzaktan eğitim uygulamaları yapılmakta, ancak yapılan çalışmalar yeterince verimli olamamakta, hazırlanan web tabanlı uzaktan eğitim programlarının pek çoğu ders notlarının web sitesinden indirilmesinden öte bir anlam ifade etmediği düşünülmektedir (Gülner, 2003). Gerçekleştirilen uzaktan eğitim programlarının ortak bir standarda uygun olarak hazırlanmaması, programlar arasında içerik ve öğrenci kayıtlarının paylaşılmasına engel olmaktadır.

Yürütülen web tabanlı uzaktan eğitim çalışmalarında başarı sağlanabilmesi, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin internet teknolojilerini kullanabilme becerilerine bağlıdır. İletişim çoğunlukla yazılı olarak kurulduğu için öğretim elemanlarının yazı diline hakim olmaları gerekmektedir.

Web tabanlı uzaktan eğitim, hazırlanılan programa göre bir okul, şirket, sınıf, bölüm ve hatta kişiye göre kişiselleştirilebilir. Örnek vermek gerekirse; bu amaçla internete dayalı çevrimiçi soru bankası programında, kullanıcıların sorulara verdikleri cevapları dikkate alarak öğrencilerin kendilerine has deneme sınavı olmaları sağlanabilmektedir. Böylelikle kullanıcılar, daha önce yanlış yaptıkları sorular ağırlıklı olacak şekilde gerçek deneme sınavı yapısına uygun bir deneme sınavına girebilmekte, kendilerine has başarı grafiklerini görüntüleyebilmektedirler.

Uzaktan eğitim, kullanılan eğitim aracı ile birlikte düşünülmelidir. Mektup, televizyon, radyo gibi araçlar kullanılarak gerçekleştirilen uzaktan eğitim çalışmaları ile web tabanlı uzaktan eğitim çalışmalarını ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Web tabanlı uzaktan eğitim, diğer uzaktan eğitim türlerinin sunmadığı bir etkileşim fırsatı sağlar.

Basılı materyallere nazaran web tabanlı sistemlerin en önemli özelliği kolay güncellenebilir olmasıdır. Örneğin satın alınan bir gazetede sadece güne ait haberlere ulaşılabilirken aynı gazetenin web sitesinde “son dakika” haberlerine ulaşmak mümkündür.

Örgün eğitim sistemlerinde genellikle öğrenciler edilgen durumdadırlar. Derse müdahale etmeleri, özel durumlar dışında çok fazla istenilmemektedir. Ancak web tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinde öğrenciler tamamen etkin bir görev alırlar.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın temel amacı; uzaktan eğitim kavramının açıklanması, web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin incelenmesi, Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının web tabanlı uzaktan eğitim araçlarına yatkınlıklarının ölçülmesi ve web tabanlı uzaktan eğitim sistemine karşı tutumlarının ortaya çıkarılması olarak belirlenmiştir.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Uzaktan eğitim nedir?
2. Uzaktan eğitimin gelişimi nasıl olmuştur?
3. Uzaktan eğitime duyulan gereksinimler hangi nedenlerden kaynaklanmaktadır?
4. Uzaktan eğitim süreçleri nelerdir?
5. Uzaktan eğitim sistemi tasarımında dikkat edilecek hususlar nelerdir?
6. Uzaktan eğitim teknolojileri arasında internetin yeri nedir?
7. Bilgi teknolojisindeki değişim eğitimi nasıl etkiler?
8. Türkiye'nin bilgi teknolojileriyle ilgili hedefleri nelerdir?
9. Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi nasıl işlemektedir?
10. Ç.Ü. Öğretim elemanlarının bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanım düzey ve sıklıkları nedir?
11. Öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik tutumları nasıldır?

1.3. Önem

Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin avantajları, üniversitelerin ilgisini bu alana yönlendirmelerini sağlamıştır. Bir çok üniversite, alt yapısının uzaktan eğitim sistemine hazır olup olmadığını incelemeyen uzaktan eğitim denemelerinde bulunmuştur. Özellikle web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin, ders notlarının internete yüklenmesi olarak algılanıp uygulanması eğitim kalitesini düşürmektedir.

Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminde öğretim elemanı yalnız başına içerik hazırlayıcı veya öğretici olarak görmek yanlış olur. Öğretim elemanı bu sistemde daha çok danışmanlık görevini üstlenmektedir. Öğretim elemanı sistemi takip edebilmeli öğrenciye hızlı ve etkili destek olup yön gösterebilmelidir.

Eğitim, gelecek için yapılan uzun vadeli bir yatırımdır. Bunun için insan kaynaklarının gelecek için hazırlanması gerekir. Bu yatırımı yaparken geleceğin nasıl olacağını tahmin etmek ve buna göre nasıl bir eğitim politikası uygulanacağını belirlemek gerekir. Bu kadar önemli olan bir konuda bilgi teknolojilerinin kullanılması kaçınılmaz olmaktadır (Çallı, 2002).

Uygun yaklaşım ve modeller kullanıldığında, e-öğrenmenin yüksek öğretimde kapasite, verimlilik ve kalite artışı sağlama potansiyeli kanıtlanmıştır ve tüm dünyada giderek yaygınlaşmaktadır.

Bu çalışma ile, web tabanlı uzaktan eğitim uygulamasına geçmeyi planlayan kuruluşlara rehber olunması, uygulamayı yürüten, veya hayata geçirmeyi düşünen kuruluşların, elemanlarının sisteme yatkınlıklarının ölçülmesi bakımından örnek oluşturulması umulmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Öğretim elemanlarının web tabanlı uzaktan eğitim sistemine yatkınlıklarının belirlenmesinde; Çukurova Üniversitesi'nde çalışan tüm öğretim elemanlarının internet erişiminin bulunduğu ve e-posta kullandığı varsayımından hareket edilmiştir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Uzaktan eğitim değişkeni var olan şekliyle belirlenmeye çalışılmıştır. Çukurova Üniversitesi'nin mevcut öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yatkınlıkları, geliştirilen bir anket formu ile saptanmaya çalışılmıştır.

2.2.Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Çukurova Üniversitesi'ne bağlı tüm fakülte ve yüksek okullardaki öğretim elemanları oluşturmaktadır. Araştırmada e-posta sayesinde tüm evrene ulaşmaya çalışılmıştır. Evren, Çukurova Üniversitesi'ne bağlı fakülte, yüksek okul ve meslek yüksekokullarda görev alan 1.899 akademik personelden oluşmaktadır. Araştırmada Ç.Ü. web sayfasında belirlenen 4.721 sayfa taranarak öğretim elemanlarına ait 1.860 e-posta adresine ulaşılmış, bu adresler içerisinden 1.620 adedinin tekrarsız ve geçerli olduğu belirlenerek çalışmada kullanılmıştır. Gönderilen anketlere 179 öğretim elemanından cevap gelmiş (%11) ancak 1 öğretim elemanının göndermiş olduğu anket analize uygun olarak kabul edilmemiştir. Bu durumda örneklem büyüklüğü 178, örneklem yöntemi ise oransız eleman örneklemedir. Bu örneklem ve ana kütle büyüklükleri ile elde edilen rakamsal bulguların, örnekleme hatasına bağlı olarak ne kadarlık bir sapma gösterebileceği hesaplanabilir (Düzakın, 2005). Anketten elde edilen tüm oransal değerlerin en kötü ihtimalle %95 güven düzeyinde $\pm 0,07$ sapabileceği hesaplanmıştır. Bu bağlamda örneğin %18,85 şeklindeki bir bulgunun %5 olasılıkla %11,85 ile %25,85 arasında oynayabileceği anlaşılmalıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmış ve anketler hem e-posta aracılığıyla öğretim elemanlarına gönderilmiş, hem de web sayfası üzerinden yayımlanarak öğretim elemanlarının bu sayfayı ziyaret ederek anketi cevaplamaları sağlanmıştır. Anket gönderme ve toplama süreci 2005 Kasım-2006 Haziran arasında gerçekleştirilmiştir.

Anket, zengin metin biçimi HTML olarak, ISO-8859-9 Türkçe karakter kodlaması ile belirlenen e-posta adreslerine gönderilmiş ancak bazı öğretim elemanlarının e-posta üzerinden soruları cevaplayamadıkları anlaşılmıştır. Öğretim elemanlarının

kullandıkları e-posta görüntüleme yazılımının HTML e-posta görüntüleme özelliğinin güvenlik nedenleriyle kapalı tutulması veya bulunmaması durumu göz önüne alınarak anketin içerisine üst veri (meta-data) yerleştirilmiş olup bu tip durumlarda da anketin doldurulabilmesi için anket bir web sayfası üzerinde de yayınlanarak öğretim elemanlarının bu web sayfasına ulaşarak anketi cevaplamaları sağlanmıştır.

Araştırma evreninin tamamına ulaşmak amacıyla öncelikle Çukurova Üniversitesi duyuru merkezi kullanılmak istenilmiş, bu doğrultuda resmi dilekçe ile başvuru yapılmıştır. Ancak Çukurova Üniversitesi Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Başkanlığı, bu tip e-postaları “spam” (çöp posta, gereksiz) olarak değerlendirdiklerini, akademik çalışmaların bu yolla desteklenmesinin kullanım ilkelerini aykırı olduğunu bildirmek suretiyle başvuruyu reddetmişlerdir. Bunun üzerine Çukurova Üniversitesi ve bağlı fakültelerin web sayfaları kaynak olarak kullanılmış, araştırmacılar tarafından hazırlanan robot program aracılığıyla e-posta adresleri temin edilmiştir.

İnternet üzerinden gerçekleştirilen anketlere ilişkin en önemli kısıtlardan birisi, geri dönüş oranının oldukça değişken oluşudur (İnan, 2002). Genel olarak, posta ile gerçekleştirilen anketlerde geri dönüş oranı %27 ila %56 arasında değişirken, internet üzerinden gerçekleştirilen anketler de ise geri dönüş oranı %6 ila %73 arasında değişkenlik göstermektedir (İnan, 2002). Bu açıdan incelendiğinde toplanan verilerin kabul edilebilir olduğu sonucuna varılabilir.

2.4. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

Araştırmada toplanan bu veriler araştırma problemine kuramsal ve pratik öneriler getirecek şekilde işlenerek çözümlenmiş ve daha sonra yorumlanarak son aşamada da değerlendirilmiştir. Verilerin bu biçimde işlenip çözümlenmesi ve ardından da yorumlanması, araştırmada bulunması gereken özgünlük ilkesinin de yerine getirilmesini sağlamıştır.

Anketi oluşturan sorular temelde üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, öğretim elemanlarının internet kullanma alışkanlıklarının belirlenmesidir. İkinci bölüm, bilgisayar kullanma alışkanlıklarının, üçüncü bölüm ise; Uzaktan eğitim sistemine yönelik tutumlarının belirlenmesi ile ilgilidir.

Anket çalışmasından elde edilen veriler Excel çalışma sayfasına işlenerek basit matematiksel işlemlerle yorumlanacak düzeye getirilmiş, grafik ve tablolarla desteklenmiştir.

3.UZAKTAN EĞİTİM SİSTEMİ

Ülkemizde çok da köklü bir geçmişe sahip olduğu söylenemeyen “uzaktan eğitim” kavramsal olarak zaman zaman karıştırılmaktadır. Bilimsel çalışmalarda kavramsal temelin üzerine daha ileri düzey çalışmaların inşa edildiği düşünülürse, uzaktan eğitim ve ilgili kavramların açıklanma gerekliliği daha iyi anlaşılabilir olacaktır (Gülнар, 2003).

3.1. Uzaktan Eğitimin Tanımı ve Tarihiçesi

Uzaktan eğitim sistemi en genel anlamda eğitimci ile öğrencilerin aynı mekânda olmadan gerçekleştirdikleri eğitim olarak tanımlanmaktadır (Berk, 2004). Bu tanımdan yola çıkarak kitapların da uzaktan eğitim aracı olarak kabul edilebileceği söylenebilir. Uzaktan eğitim sistemiyle ilgili tanımlar toplandığında uzaktan eğitimin “uydu, ses ve görüntü kasetleri, mektup kursları, grafik araçları, bilgisayar, internet ve çoklu ortam

araçları vb, yöntem ve araçlar kullanılarak eğitimin uzaktaki öğrencilere ulaştırılması” olduğu söylenebilir (Usdla, 2005; Unm, 2005).

Avrupa Birliği uzaktan eğitim harekât planında uzaktan eğitim sistemi “Eğitim faaliyetlerinin kalitesini artırmak için internet ve çoklu ortam teknolojileri kullanılarak kaynaklara erişim, bilgi değişimi ve işbirliğinin sağlanması” olarak tanımlanmıştır (Europa, 2001).

Geleneksel yöntem ile uzaktan eğitim sistemi arasındaki en önemli fark öğretmen ve öğrencinin aynı yer ve zamanda bir arada bulunma zorunluluğunun bulunmamasıdır. Başta sunulan en genel tanım bu açıdan uzaktan eğitim sistemini tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. Durum göz önüne alınarak uzaktan eğitim sistemi “öğretmen ve öğrencinin farklı yerlerde, farklı zamanlarda öğrenme-öğretme ilişkilerini iletişim teknolojileri veya posta ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi” olarak tanımlanabilir (İşman,1998).

Dünyada ilk uzaktan eğitim uygulamasının 1840 yılında “mektupla uzaktan eğitim” yöntemiyle, Isaac Pitman tarafından başlatıldığı kabul edilmektedir. Isaac Pitman mektupla stenografi eğitimi vermiştir. Almanya’da 1856 yılında Charles Toussaint ve Gustav Langenscheid tarafından kurulan ve Langenscheid adıyla öğretim malzemeleri yayımlayan Langenscheid Dil Okulu, ilk örgütlü uzaktan eğitim hizmeti olarak kabul edilir. 1870’li yıllarda Illinois Wesleyan Üniversitesi lisans ve yüksek lisans alanlarında başarılı bir evde öğrenim programı başlatmıştır. 1914 yılında çıkarılan bir yasa ile ABD’de uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması geliştirilmiştir (Uluslararası eğitim, 2005). Günümüzde A.B.D.de 300’den fazla üniversite ve kolejde "sanal" kurslar düzenlenmekte ve birçok sahada diploma verilmektedir (Halıcı ve diğerleri, 2006).

Türkiye’de 1926-1960 yılları uzaktan eğitim konusunda tartışma ve öneriler oluşturma evresi olarak değerlendirilir. 1933–1934 yılları arasında mektupla uzaktan eğitim düşüncesi, 1950 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsünün çalışmaları ve 1960 yılında orta dereceli meslek okulu mezunlarına üniversite olanağı sağlamak amacıyla mektupla öğretim yönteminin kullanılması Türkiye’deki uzaktan eğitim uygulamalarının ilk örnekleri olarak gösterilir (Egitek, 2005).

1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Mektupla Öğretim Merkezi kurulmuştur. Açık Öğretim Fakültesi 1983 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası ile Anadolu Üniversitesi bünyesinde açılmıştır. Açık Öğretim Fakültesi bu yıllarda TV Okulu ve radyo dersleriyle isteyen herkese eğitim olanağı sağlamıştır.

1990’lı yıllarda Açık Öğretim Okulu ve Açık Öğretim Lisesi kurularak Türkiye’de ilk ve orta öğretim diploması verilmiştir. Türkiye’de internete dayalı uzaktan eğitim uygulamaları ise 1996 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Enformatik Enstitüsü öncülüğünde başlatılmıştır.

3.2. Uzaktan Eğitim Sistemi Tasarımı

Uzaktan eğitim sisteminin başarısında ve başarının değerlendirilmesinde en önemli etken içerik kalitesidir. Güçlü eğitimsel tasarım başarıda diğer bir anahtar etken olacaktır (Advisor, 2005).

Web tabanlı eğitim sisteminde de temel eğitim kuramları dikkate alınmadığı sürece başarıdan söz edilemez. Kullanıcıyı motive edecek, zihinsel çaba sarf etmesini gerektirecek, yaptıklarının sonuçlarını görmesini sağlayacak tarzda içerik geliştirilmediği sürece ortaya çıkacak ürünler elektronik kitaplardan öteye gitmeyecektir (Şahin, 2003).

Ders hazırlamada uygun yöntem ve teknolojiler kullanıldığında, öğrenci ile diğer öğrenciler ve öğretmenler arasındaki etkileşim sağlandığında uzaktan eğitim sisteminin geleneksel eğitim sistemi kadar etkili olduğu gözlemlenmektedir (Cdlponline, 2005).

Çukurova Üniversitesinde yapılan bir araştırmada 1994–2004 yılları arasında yapılan 50 adet deneysel çalışma bir araya getirilerek meta-analiz istatistik yöntemiyle sonuçlar test edilmiş, internet tabanlı uzaktan eğitim sisteminin yüz yüze eğitim sistemine göre istatistiksel olarak daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Şahin, 2005).

Web ortamında mekanik ve uygulamalı etkileşim adı verilen iki tür etkileşimden söz edilebilir. Bunlardan birincisi mekanik etkileşim adını alan öğrenciye fazla hareket alanı sağlamayan ancak fare ile tıklayarak web sitesi içerisinde gezinip öğrenci için hazırlanmış içeriği okumasını sağlayan etkileşim biçimi, diğeri ise öğrencinin aktif katılımını sağlayacak uygulamalı etkileşim biçimidir. Uygulamalı etkileşimde öğrenci özel hazırlanmış içeriğin değişkenlerini değiştirerek içeriğe müdahale edebilmekte ve sonuçlarını görebilmektedir. Uygulamalı etkileşim öğrenmeyi kolay, etkili ve akılcı kılacaktır (Şahin, 2003).

Belirli standartlar ve protokoller kullanılarak geliştirilen ve yaygınlaşan uluslararası ağa (www) bağlı kullanıcı sayısının artmasıyla bu ağın önemi katlanarak artmaktadır. Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de öncelikle tüm üniversite ve okullar daha sonra ise ev kullanıcılarına sürekli geniş bant bağlantısı sağlanması hedeflenerek internetin gücünden eğitim anlamında faydalanmak istenilmektedir.

İnternet kendisine has bir iletişim biçimi meydana getirmiştir. Her ne kadar bünyesinde ses ve görüntü aktarımını desteklese de, yazılı iletişimin arama motorları tarafından algılanabilmesi, bant genişliği sorunları ve insanların tercihleri sonucunda yazılı iletişim popülerlik kazanmıştır.

Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi internet veya intranete dayalı teknolojiler kullanılarak yönetilen, web tarayıcısında görüntülenebilen eğitim faaliyetleri olarak tanımlanabilir (Docebolms, 2005).

Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin örgün eğitim sisteminden temel farkı öğrenme süreci içerisinde öğrencinin etkin olmasıdır. Öğretim, öğretmenlerin planladıkları şekilde ancak bireyin öğrenme hızında ve yönetiminde gerçekleşmektedir.

Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi, içerisinde kullanıcıların tanımlanması ve yönetilmesi, ders içeriklerinin yönetilmesi, ödev sistemi, sınav uygulama sistemi, öğrenci davranışlarının izlenmesi, öğrenci başarı durumlarının değerlendirilmesi ve iletişim araçlarının yönetilmesi gibi işlevleri barındıran bir yazılım sistemidir (Al ve Madran, 2004). Bu açıdan yaklaşıldığında ders içeriğinin internetten erişilebilir olması tek başına yeterli değildir.

Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminde çeşitli kullanıcı rolleri tanımlanmaktadır; öğretmen, sistem yöneticisi ve öğrenci kendilerine verilen kullanıcı adı ve şifreler ile kendilerine has yetkilerle web sitesi üzerinde işlem yapabilmelidirler. Öğretmen ders içeriğini yardımcı araçlarla görebilmeli ve öğrencilerin site üzerindeki hareketlerini inceleyebilmelidir.

3.3. Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sisteminin İşleyişi ve Temel Öğeleri

Türkiye'de web tabanlı uzaktan öğretim ilk olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin İnternete Dayalı Eğitim Asekron (İDE_A) uygulaması ile 1996 yılında başlamıştır (İdea, 2005). Türkiye'de web tabanlı uzaktan eğitim hizmeti veren bazı üniversiteler

ve uygulamaları şöyle sıralanabilir: E-Çukurova “Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama” Programı (Çukurova Üniversitesi, Adana Meslek Yüksekokulu-2004-2005), Sakarya Üniversitesi İDÖ Programı, Bilgi Üniversitesi e-MBA Programı, ODTÜ Uzaktan Eğitim Programları.

Öğrenciler kendilerine verilmiş olan şifre ile uzaktan eğitim yönetim sisteminin bulunduğu web sayfasına giriş yaparak dersleri takip edebilirler. Dersler web sayfası üzerinden izlenir. Öğretim görevlileriyle görüşmeler tamamen internet üzerinden gerçekleştirilir. Ara sınavlar genellikle internet üzerinden yapılmakta ancak final sınavları ise okul tarafından belirlenmiş tarihte ve belirlenmiş yerlerde yapılmaktadır. Bu yerler üniversitenin bulunduğu yerleşke ile sınırlı olabileceği gibi üniversiteler kendi aralarında anlaşarak diğer şehirlerde bulunan üniversitelerin yerleşkelerinde de sınav yaparak öğrencinin fiziksel olarak belirli bir yere gelme zorunluluğunu ortadan kaldırmaya çalışırlar.¹

Başvuru Ön Koşulları: Uzaktan eğitim lisans programlarına başvurabilmek için ÖSS sonuç belgesi, lise diploması gerekirken yüksek lisans düzeyindeki uzaktan eğitim programlarına başvurmak için ALES sonuç belgesi, üniversite diploması gerekmektedir. Bu belgelerin yanı sıra nüfus cüzdanı sureti ve resim gibi belgeler üniversiteler tarafından talep edilmektedir. İstenilen diğer belgeler ve şartlar üniversiteler tarafından belirlenerek duyurulmaktadır.

Ders Kayıtlarının Gerçekleştirilmesi: Enstitü tarafından belirlenen normal izleklerle (prosedür) yapılabileceği gibi, öğrenci tarafından kendisine verilen şifre kullanılarak veya sistem tarafından otomatik olarak da yapılabilmektedir.

Eğitim Süreci: Öğrenci sisteme giriş yaptığı anda aldığı dersleri ve bu derslerle ilgili duyuruları görebilmektedir. Eğitim yönetim sisteminin tasarımı üniversiteler arasında farklılık gösterse de konu anlatımları haftalık olarak öğrencinin karşısına çıkarılır ve bir daha kaldırılmaz. Konu içeriği çeşitli canlandırma, uygulama, forum ve test soruları ile güçlendirilmeye çalışılır.

Fiziksel Olarak Öğrencinin Okula Gitmesini Gerektiren Zorunluluklar: Uzaktan öğretim sistemlerinde fiziksel olarak öğrencinin okula gitme zorunluluğu ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Ancak sınavların güvenilirliğinin sağlanması amacıyla öğrenciler belirli tarihlerde üniversiteye çağrılmaktadır. Bazı üniversiteler ise öğrencinin bulunduğu şehirde yer alan üniversitelerde sınava girmesini sağlayarak öğrenciyi bu zorluktan kurtarmaktadır.

Sınavların dışında bazen öğrenciler uygulama gerektiren programlarda belirli bir süre için eğitime çağrılabilir. Bu tip uygulamalara katılıp katılmamakta öğrenci genellikle serbest bırakılır.

Sınav Sistemi ve Başarı Ölçümü: Final sınavı bütün uzaktan eğitim programları tarafından yapılarak başarı ölçümünde ağırlıklı olarak değerlendirilmektedir. Final sınavı okul tarafından “güvenilebilir” bir yerde yapılmaktadır. Final sınavı test olarak internet üzerinden yapılabileceği gibi okulun belirleyeceği diğer yöntemlerle de gerçekleştirilebilmektedir. Vize sınavı, projeler ve ödevler ise bazı üniversiteler tarafından yapılmakta bazıları tarafından ise yapılmamaktadır. Başarı değerlendirmede daha küçük payı olan

¹ Bu bölüm, farklı uzaktan eğitim sistemi uygulamalarını içeren web adresleri kaynak alınarak derlenmiştir.

vize sınavı ve hazırlanılan projeler için öğrencinin belirli bir yere getirilme zorunluluğu bulunmamaktadır.

İnternete dayalı uzaktan eğitim sisteminin temel öğeleri de aşağıdaki gibi açıklanabilir (Bulurman, 2003).

Öğrenci: Web tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinde öğrenci temel öğedir. Öğrencinin web tabanlı uzaktan eğitim çalışmalarından faydalanabilmesi için bilgisayar okuryazarlığına yani temel bilgisayar kullanım becerilerine sahip olması gerekmektedir. Öğrenci internet erişimli ve temel çoklu ortam destekli bir bilgisayara sahip olmalıdır.

Eğitmen: İçeriğin geliştirilmesinden ve öğrencilere öğrenme süreci içerisinde rehberlik edilmesinden sorumludur. Eğitmen içeriğin hazırlanmasından her zaman sorumlu olmayabilir. Ancak dersin öğrenilmesi esnasında öğrenciye yardımcı olma görevini üstlenmesi mutlaka gereklidir. Eğitmen öğrencilerin kullandıkları araçların yanında içerik geliştirme ve öğrenci takibi gibi öğrenme platformu araçlarını etkin bir şekilde kullanabilmeli, öğrenci ile birlikte öğrenme sürecine katılabilmelidir.

Yönetici: Web tabanlı uzaktan eğitim sistemlerinde yöneticiler örgün eğitimdeki öğrenci işlerinin görevlerini üstlenmektedirler. Öğrenci kayıt işlemleri, öğrenim yönetim sisteminde yetkilerin atanması, (eğitmen yetkisi, öğrenci yetkisi gibi) işlerden sorumludurlar. Sistem ile ilgili idari ve hukuksal düzenlemeleri yaparlar.

Eğitim Yönetim Sistemi: Eğitim yönetim sistemi, eğitmen tarafından hazırlanan ders içeriğinin öğrencilere istenilen şekilde sunulması, öğrencinin takibiyle ilgili verilerin veritabanında tutularak gerektiğinde raporlanması gibi, ve benzeri işlevleri gerçekleştiren yazılım sistemidir. Eğitim yönetim sisteminde bulunması gereken temel öğeler ise; ders ana sayfası, ders planı sayfası (syllabus), ders sayfaları, görevler sayfası, tartışma forumu, duyuru sayfaları, yardım sayfaları şeklinde sıralanabilir.

3.4. E-Dönüşüme Hazırlıkta Türkiye Örneği

Türkiye’de internet kullanım düzeyi AB ülkelerine göre daha düşüktür. Türk Telekom’un tekel olması nedeniyle uyguladığı politikalar, internet erişiminde yaşanan düşük hız ve yüksek fiyat sorunu internet kullanımının yaygınlaşması önündeki en büyük engel olmuştur. Bunun yanı sıra Türkçe içerikli siteler ve katma değer üreten, internet üzerinden sunulan hizmetlerin yetersizliği internet kullanıcı yoğunluğunun diğer AB adayı ülkelere kıyasla daha düşük olmasının sebepleri arasındadır. Türkiye’de 2002 yılında 5 milyon kişi civarında olan internet kullanıcı sayısı, 2003 yılında 8, 2004 yılında ise 13 milyon kişi civarına yükselmiştir (Bilgitoplumu, 2004).

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından ilk defa 2004 yılının Haziran ayında yapılan Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması sonuçlarına göre; hanelerin % 7,02’si internete erişim imkânına sahiptir. Modem hâlâ en yaygın kullanılan internet bağlantı türüdür. Aynı çalışmaya göre, 2004 yılı Nisan-Haziran dönemi itibarıyla 16-74 yaş grubundaki hane halkı bireylerinin bilgisayar kullanım oranı % 16,80, internet kullanım oranı ise % 13,25’dir (Saglık, 2005).

Aşağıdaki tabloda 2004 ve 2005 yılları için e-dönüşüme hazır olmada dünya sıralaması kısaltılarak verilmiştir.

Tablo 1: E-dönüşüme hazır olma dünya sıralaması (e-readiness rankings)

2005 Derecesi	2004 Derecesi	Ülke	2005 Puanı	2004 Puanı
1	1	Danimarka	8,74	8,28
2	6	ABD	8,73	8,04
3	3	İsveç	8,64	8,25
4	10	İsviçre	8,62	7,96
5	2	İngiltere	8,54	8,27
6	9	Hong Kong	8,32	7,97
6	5	Finlandiya	8,32	8,08
8	8	Hollanda	8,28	8,00
9	4	Norveç	8,27	8,11
10	12	Avustralya	8,22	7,88
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
43	45	Türkiye	4,58	4,51
44	43	Tayland	4,56	4,69
45	44	Venezuela	4,53	4,53
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
63	61	Cezayir	2,94	2,63
64	62	Pakistan	2,93	2,61
65	64	Azerbeycan	2,72	2,43

Kaynak: Graphics, 2005

4. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ WEB TABANLI UZAKTAN EĞİTİM SİSTEMİNE YATKINLIKLARI (ANKET BULGULARI VE YORUM)

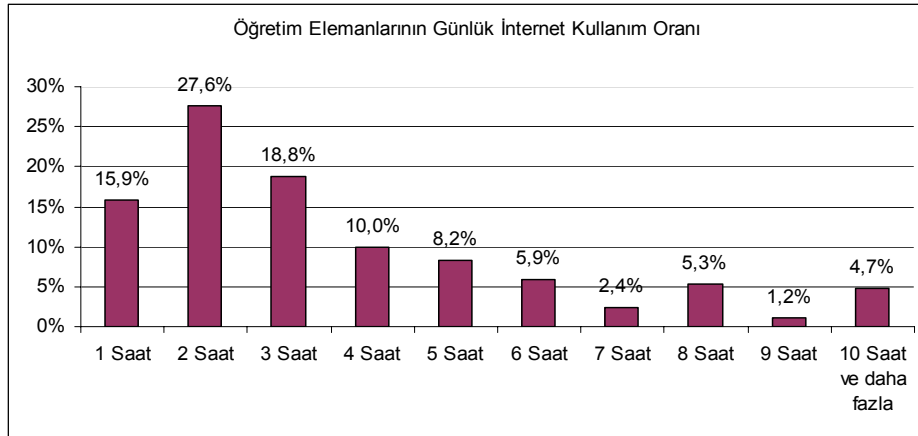
Bu bölümde Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının web tabanlı uzaktan eğitime yatkınlıklarını belirlemek amacıyla uygulanan anketin sonuçları yer almaktadır.

Ankete katılan öğretim elemanlarının %13'ü 30 yaş ve altı, %53'ü 31-45 yaş arası, %34'ü ise 46 yaş ve üzerindeki öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Ankette sunulan bu üç dilimin özelliği şu şekilde düşünülmüştür. Akademik yaşama başlama yaşının üniversite mezuniyeti sonrası olduğu düşünülürse, genelde 30 yaşa kadarki bölüm öğretim üyeliğine hazırlanma aralığı olarak kabul edilebilir. 31-45 yaş arası ise bilimsel manada daha özgür çalışmaların yapıldığı yıllardır. Genellikle 45 yaş ve sonrası ise en üst düzey akademik unvanın sahip olunduğu yaşlar olarak görülebilir. Ayrıca bu aralıkların belirlenmesinde dikkate alınan diğer önemli etken ise internetin kullanımının yaş ile olan bağıdır. Günümüz itibarıyla 30 yaş ve altındakiler, ülkemizde internetin kullanımının başladığı 1990'lı yılların başında henüz çok küçük yaşlarda idiler. Yani bu dilim bilgisayarla ve internetle doğdu denebilir. Günümüzün 30-45 yaş arası kuşağı ise bilgisayar ve internete geçişi bizzat tam da kullanıma başlama çağında yaşamış kişiler-

dir. 46 yaş ve üstü kesim ise bilgisayar ve asıl internet öncesi dönemde akademik çalışmalarına başlamış ve yürütmüş, sonrasında ise bu gelişmeye de ayak uydurmak durumunda kalmış dilimdir.

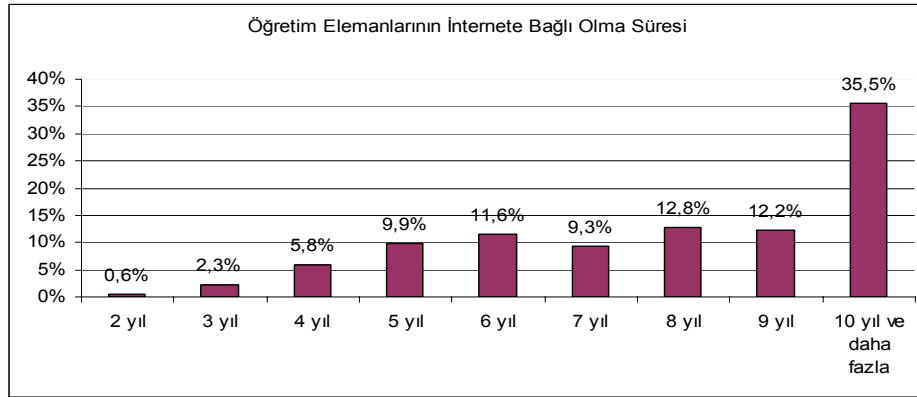
Anketi yanıtlayanların akademik unvanlarına göre dağılımları; %29 profesör, %21 yardımcı doçent, %20 araştırma görevlisi, %15 doçent, %13 öğretim görevlisi, %2 ise uzman ve okutman olarak gerçekleşmiştir.

Öğretim elemanlarının internet kullanım alışkanlıklarını belirlemek için aktif olarak internete bağlı olma süreleri sorulduğunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Şekil 1: Öğretim elemanlarının günlük internet kullanım oranı

Web tabanlı uzaktan eğitimin sağlıklı olarak yapılabilmesi öğretim elemanlarının internet kullanım tecrübeleri ile ilişkilidir. Çukurova üniversitesindeki öğretim elemanlarına kaç yıldır internete bağlı oldukları sorularak aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Şekil 2: Öğretim elemanlarının internete bağlı olma süresi

Öğretim elemanlarının ortalama olarak 7,8 yıldır internet kullandıkları anlaşılmıştır. İnternetin Türkiye’de 1995 yılından itibaren yaygınlaşmaya başladığı düşünüldüğünde (Po, 1996) bu süre web tabanlı uzaktan eğitim sürecine geçiş sürecinde yeterli olarak kabul edilebilir. Çukurova üniversitesinin internet bağlantı hizmetini erken dönemde sunması bu oranın yüksek çıkmasında etkili olmuştur.

Öğretim elemanlarının bilgisayar kullanım alışkanlıkları üç ölçekli bir soru ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada ortalama alanlarında 0 hiç olmak üzere, 1 nadiren ve 2 sıklıkla değerlerini ifade etmektedir. Anket sorularına verilen cevapların yüzdeleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Öğretim elemanlarının bilgisayar kullanma alışkanlıkları

	Hiç	Nadiren	Sıklıkla	Ortalama *
Sunum / gösterim yapmak	%9,14	%28,57	%62,29	1,53
Alıştırma / uygulama	11,63	34,88	53,49	1,41
Ölçme / değerlendirme	9,64	39,16	51,2	1,41
İletişim (sohbet e-posta)	2,27	19,89	77,84	1,75
Görüntülü ve sesli sohbet	50	35,8	14,2	0,64
Web sayfası oluşturma	56,02	32,53	11,45	0,55
İnternette araştırma	3,37	3,37	93,26	1,89
Çoklu ortam oluşturma	42,07	42,68	15,24	0,73
Oyun eğlence	49,07	45,34	5,59	0,56
Tartışmalara katılım (forum, ileti grupları)	30,91	54,55	14,55	0,83
İnternette ders sunumu	67,07	25,61	7,32	0,40
Gazeteleri izleme	3,49	40,12	56,4	1,52
Elektronik hizmetler (bankacılık, alışveriş)	10,53	19,3	70,18	1,59

* Hesaplama kullanılan formül ((Hiç*1)+(Nadiren*2)+(Ortalama*3))/100-1

Öğretim elemanları, bilgisayarı sunum/gösterim yapmak, alıştırma/uygulama, ölçme/değerlendirme, iletişim, internette araştırma, gazeteleri takip etme ve elektronik hizmetlerden faydalanmak için sıklıkla kullandıklarını belirtirken, web tabanlı uzaktan eğitim için önemli olan görüntülü ve sesli sohbet, web sayfası oluşturma, çoklu ortam oluşturma, tartışmalara katılım ve ders sunumu gibi alışkanlıklarının pek bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu verilere bakarak teknik işleri üstlenecek bir arabirim olmadan Çukurova Üniversitesi’nde kurulacak çalışmaların başarısız olacağı söylenebilir.

Tablodan da anlaşıldığı gibi öğretim elemanlarının %89,4’ünün bilgisayarı internette araştırma yapmak için sıklıkla kullandığı ortaya çıkmıştır. Gerek üniversite içerisinden doğrudan, gerekse üniversite dışarısından şifre ile ulaşılabilen üniversite tarafından üye olunan elektronik kütüphanelerin bu oranın yüksek olmasında etkisinin olduğu düşünülebilir. Görüntülü ve sesli sohbet öğretim elemanları tarafından yaygın olarak kullanılmamakta ise de yazılı sohbet neredeyse tüm öğretim elemanları tarafından kul-

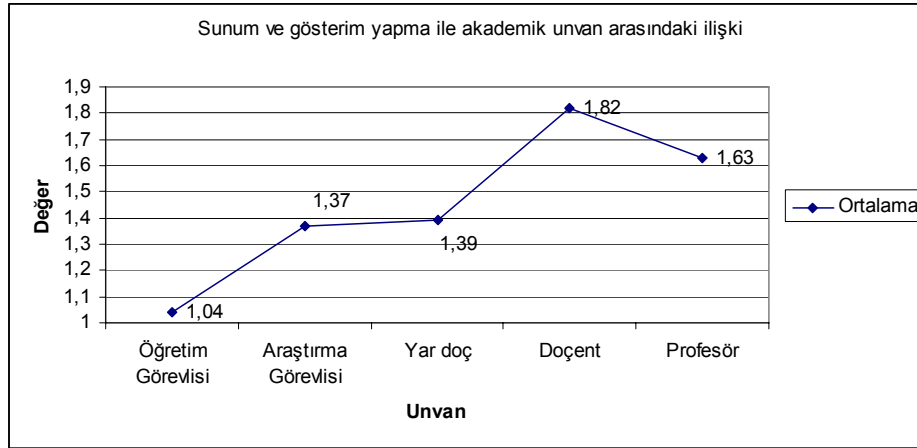
lanılmaktadır. Henüz öğretim elemanları internette ders sunumu yapamamaktadırlar ve internet üzerinden tartışmalara nadiren katılmaktadırlar.

Öğretim elemanlarının sunum ve gösterim yapma alışkanlıkları unvanlarına göre değerlendirilerek Tablo 3 oluşturulmuştur.

Tablo 3: Akademik unvan ile sunum gösterim yapma arasındaki ilişki

Akademik Unvan	Sunum / gösterim yapmak			
	Hiç	Nadiren	Sıkça	Ortalama*
Araştırma Görevlisi	%5,7	%51,4	%42,9	1,37
Okutman	0	100	0	1
Öğretim Görevlisi	30,4	34,8	34,8	1,04
Uzman	0	0	100	2
Yardımcı Doçent	11,1	22,2	61,1	1,39
Doçent	0	17,9	82,1	1,82
Profesör	5,8	19,2	73,1	1,63

Akademisyenlerin unvanları yükseldikçe bilgisayarı sunum ve gösterim için kullanma sıklıklarının artması gözlenmiştir. Bilgisayarı en sık doçentler sunum için kullanırken (1,82), en az okutmanlar (1,04) kullanmaktadırlar. Araştırma görevlilerinin %94,3 ünün sunum için kullanmalarını ifade etmelerine rağmen, daha çok nadiren kullandıklarını bildirmeleri ders anlatma görevlerinin bulunmayışı ile ilişkilendirilebilir.

Şekil 3: Sunum ve gösterim yapma ile akademik unvan arasındaki ilişki

*Not: Soruya cevap veren okutman ve uzman sayısı çok az olduğu için değerlendirmeye katılmamıştır.

Bilgisayarı sunum ve gösterim yapma için kullanma alışkanlıkları yaşa göre değerlendirildiğinde aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 4: Akademisyenlerin yaşlarıyla sunum/gösteri yapma sıklıkları arasındaki ilişki

Yaş Aralığı	Sunum / gösterim yapmak			Ortalama
	Hiç	Nadiren	Sıklıkla	
30 yaş ve altı	%13,6	%45,5	%40,9	1,27
31-45 yaş arası	4,3	29,3	66,3	1,62
46 yaş ve üzeri	14,3	20,6	60,3	1,36

Bilgisayarı sunum/gösterim amaçlı en çok 31-45 yaş aralığındaki akademisyenler kullanırken, en az kullananlar 30 yaş ve altı akademisyenler olarak belirlenmiştir. Ortalama değerine bakarak yaş ile sunum ve gösterim yapma amaçlı bilgisayar kullanım alışkanlığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Öğretim elemanlarının bilgisayarda hangi işlemleri yapabildikleri ve hangi araçları kullanabildikleri sorulduğunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Tablo 5: Öğretim elemanlarının bilgisayar kullanma becerileri

	Evet	Hayır
Dosya İndirme (download)	%94,32	%5,68
Sık kullanılanlar oluşturma	92,57	7,43
Word, excel, powerpoint dosyası oluşturma	93,79	6,21
Kes, kopyala, yapıştır gibi komutları kullanma	98,31	1,69
Metin düzenleme (yazı karakteri, rengi ve biçimi değiştirme)	99,43	0,57
Ofis uygulamalarına resim, grafik, ses ekleme boyutlandırma	85,06	14,94
Raporlama, çıktı alma	98,31	1,69
Excel'de satır veya sütunların boyutunu değiştirme	81,14	18,86
E-posta veya forum mesajlarına dosya ekleme	96,61	3,39
Sunum hazırlama	93,79	6,21
Sunuma görsel efektler eklem	83,04	16,96
Sunumun, renk, arka plan sayfa düzenini değiştirme	89,66	10,34
İstatistik programı kullanarak, frekans, yüzde anova vb analiz yapma	66,08	33,92
İstatistik programı kullanarak çok değişkenli analiz yapma	57,14	42,86

Öğretim elemanları temel bilgisayar kullanım becerilerine çok büyük ölçüde sahip olduklarını ifade etmektedirler. Öğretim elemanları web tabanlı uzaktan eğitim için önemli olan e-posta gönderimi, dosya indirme gibi temel internet kullanma becerilerine sahip olduklarını, temel ofis programlarını kullandıklarını ifade etmişlerdir. Fakat bu

oranların istatistiksel işlemlerin yapılmasında ve istatistik programlarının kullanılmasında düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın temel amaçlarından birisi öğretim elemanlarının web tabanlı uzaktan eğitim sistemi hakkındaki tutumlarını belirlemektir. Bu doğrultuda öğretim elemanlarına üç ölçekli olarak kendilerini ifade edebilecekleri bir tutum ölçeği geliştirilmiş ve Tablo 6'daki verilere ulaşılmıştır.

Tablo 6: Öğretim elemanlarının web tabanlı uzaktan eğitim hakkında tutumları

Tutum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Ortalama*
UE Türk Eğitim Sistemine Uygun Değildir	%15,82	%30,51	%53,67	0,62
UE örgün eğitimin yerini tutmaz	52,81	21,91	25,28	1,27
UE zorunluluktur	32,95	37,57	29,48	1,03
Örgün eğitim UE araçlarıyla desteklendiğinde başarı artacaktır	80,46	12,07	7,47	1,73
Yüksek öğretim eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması gerekmektedir	85,06	9,2	5,75	1,79
Fakülteler ders yazılımı geliştirme çalışmalarına katılmalıdırlar	89,83	6,78	3,39	1,86
Eğitim teknolojileri konusunda düzenli aralıklarla hizmetiçi eğitim almaya ihtiyaç duyarım	74,43	16,48	9,09	1,65
Teknik işleri yönetecek bir ara birim olursa UE kursu açmak isterim	40,23	35,06	24,71	1,15

* Katılmıyorum 0, kararsızım 1, katılıyorum 2

Araştırmanın sonuçlarına göre Çukurova Üniversitesi öğretim elemanları;

- Ofis programlarını, işletim sistemlerini ve eğitim yazılımlarını bilmekte ve kullanmaktadırlar.
- Bilgisayar programlarıyla İnternet'te araştırma, alıştırmaya/uygulama, ölçme/değerlendirme, sunum / gösterim yapma, gazeteleri takip etme ve diğer öğretim amaçları için yaygın olarak kullanılmaktadır.
- Bilgisayar görüntülü ve sesli sohbet, web sitesi yapımı ve internette ders sunumu için pek kullanılmamaktadır.
- Öğretim elemanları yeterli internet kullanım tecrübesine sahiptir.
- Öğretim elemanları web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin Türk eğitim sistemine uygun olduğunu düşünmektedirler.

- Öğretim elemanları web tabanlı uzaktan eğitimin örgün eğitimin yerini almaya-
cağını düşünmektedirler.
- Öğretim elemanları web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin zorunluluk olup olma-
dığı konusunda kararsız kalmışlardır.
- Öğretim elemanları örgün eğitimin web tabanlı uzaktan eğitim araçlarıyla destek-
lendiğinde başarının artacağından emindirler.
- Öğretim elemanları yüksek öğretim sisteminin yeniden yapılandırılması gerekti-
ğini düşünmektedirler.
- Öğretim elemanları fakültelerin ders yazılımı geliştirilmesi çalışmalarına katıl-
ması gerektiğini düşünmektedirler.
- Öğretim elemanları teknik işleri yönetecek bir ara birim olması halinde bile web
tabanlı uzaktan eğitim kursu açmakta isteksiz olduklarını belirtmektedirler.

Çukurova Üniversitesi'ndeki öğretim elemanları bilgisayar kullanım becerileri ve internet kullanım tecrübesi yönünden web tabanlı uzaktan eğitim sistemi açabilecek yeterliliğe sahiptirler. Etkin bir şekilde e-posta kullanmalarına rağmen tartışma forumlarına katılımda bulunmamaktadırlar.

Bilgisayar kullanım alışkanlıkları ve tutumları yürütülecek web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin mutlaka teknik işleri yürütecek bir arabirime sahip olması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

5. SONUÇ

İnternet teknolojisi gelişerek önümüzdeki yüzyıllarda da kullanılmaya devam edecektir. İnternet yeni ve etkili bir iletişim biçimi, geniş bir veri deposu, dinamik ve canlı bir bilgi ağıdır. Mektupla gerçekleştirilen uzaktan eğitim sistemi ile web tabanlı uzaktan eğitim teknolojisini aynı şeymiş gibi değerlendirmek yanlış olacaktır. Eğitim, katlanarak artan küresel bilgi miktarına cevap verebilecek dinamik bir yapıya sahip olmalıdır.

Binayı tasarlayan mimarın işi, binayı inşa eden işçininkinden daha zor olmasına benzer bir şekilde, web tabanlı uzaktan eğitim sistemindeki eğitmenin rolü, belirli bir program ve plana uyarak, her gün belirli konuları anlatan eğitmenin üstlendiği rolden daha zordur. Web tabanlı uzaktan eğitim programları açılmaya karar verildiğinde eğitmenlerin web teknolojisine aşina olup olmadığı araştırılmalı, web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin gereklilikleri yerine getirilmelidir.

Web tabanlı uzaktan eğitim öğretmen ve öğrencinin aynı yer ve zamanda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırmaya yönelik bir sistemdir. Dünya'da uzaktan eğitim çalışmaları 1840'lı yıllara dayanırken, günümüzde internetin sağladığı iletişim olanakları ile önem ve etkinliği artmaktadır. Web tabanlı uzaktan eğitimin etkinliği bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesine bağlıdır. Türkiye sekizinci beş yıllık kalkınma planında bilgi teknolojileri, bilgi ve bilişim hizmetlerini ön plana çıkaran stratejilerin geliştirilmesini hedeflemiştir. Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin başarısında en önemli etken içerik kalitesidir. Web tabanlı uzaktan eğitim çalışmalarında uygun yöntem ve araçların kullanılmasına dikkat edilmelidir.

Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi, geleneksel örgün eğitiminin bir rakibi olarak görülmemelidir. Bu sistem büyük ölçüde örgün eğitimin yanında yer alan ve kalitesini artıran bir özelliğe sahiptir. Bununla birlikte, ders hazırlamada uygun yöntem ve teknolojiler kullanıldığında, öğrenci ile diğer öğrenciler ve eğitmenler arasındaki

etkileşim sağlandığında, web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin geleneksel örgün eğitim sistemi kadar etkili olduğu göz ardı edilmemelidir.

Bilgi miktarının katlanarak artması, bireylerin belirli alanlarda uzmanlaşmasını zorunlu kılmaktadır. Bu anlamda özel alanlarda eğitim vermek ve gelişmeleri tüm bireylerle aktarmanın örgün eğitim sistemiyle ekonomik olmadığı düşünülmektedir.

Üniversitelerin, hem geleneksel öğretim biçimlerini; hem de politika, yapı ve işleyişlerini teknolojinin sunduğu olanaklar ışığında gözden geçirmeleri ve eğitim sunumlarını yeni teknolojilerle bütünleşmiş olarak gerçekleştirmeleri için web tabanlı uzaktan eğitimi olanaklı kılacak altyapı yatırımlarına önem vermeleri gerekmektedir.

Ayrıca üniversite öğretim elemanlarının internette ders sunumu, tartışma forumlarına katılım ve web sayfası oluşturma amaçları için hizmet içi eğitimler düzenlenip bu araçları kullanmaları özendirilmelidir.

Görüntülü ve sesli sohbet alışkanlığının kazandırılması için ev ve işyerlerinde geniş bant (hızlı) ve ucuz internet erişiminin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ancak Türkiye’de bu konuda gerekli alt yapı yeterli düzeyde değildir.

Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin teknik olarak daha etkin işleyişini sağlamak için teknik işleri yürütecek bir arabirim kurulması uygun olacaktır.

Her öğretim elemanının ders kitabı yazması zorunluluğunun bulunmadığı gibi her öğretim elemanının web tabanlı uzaktan eğitim içeriği geliştirme zorunluluğu da bulunmamaktadır. Kullanılacak eğitim yönetim sistemlerinde SCORM gibi içerik paylaşım standartlarına uyulmalı, böylelikle hazırlanan ders içeriğinin üniversiteler arasında paylaşımı mümkün kılınmalıdır.

Çalışmanın örneklemini oluşturan Çukurova Üniversitesi öğretim elemanları dikkate alındığında, öğretim elemanlarının etkin olarak e-posta kullandıkları, ancak tartışma forumlarına katılım göstermedikleri anlaşılmıştır. Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin en önemli unsurlarından birisi tartışma forumlarıdır. Tartışma forumlarının kurulması, bakımı ve yönetimi oldukça kolaydır. Forumlar dinamik bir yapıya sahip olup, ilgi sahibi kişileri bir araya getirme konusunda oldukça başarılıdır. Bu noktadan hareketle, Türk Yükseköğretim Sistemi içerisinde yer alan üniversitelerde, bölüm ve dersler baz alınarak kurulacak tartışma forumları, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin bu konuda tecrübe kazanmaları açısından önemli bir adım olabilecektir. Üniversitelerden bağımsız olarak fakülteler kendi bünyelerinde böyle bir çalışma yürütebilirler. Böyle bir çalışma ile web tabanlı uzaktan eğitim sürecine geçiş hızlandırılmış ve artan etkileşimin doğal sonucu olarak sistem verimliliği yükseltilmiş olacaktır.

Web tabanlı uzaktan eğitim sisteminin sağlıklı olarak işleyebilmesi öğretim elemanlarının bilgisayar okur yazarlığına sahip olmasını gerektirmektedir. Yapılan çalışma sonucunda Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının bu konuda yeterli oldukları anlaşılmıştır. Çukurova Üniversitesi öğretim elemanları etkin olarak interneti kullanmaktadırlar ve bu konuda yeterli tecrübeye sahiptirler. Ancak içerik geliştirme aşamasında mutlaka teknik işleri yürütecek bir arabirime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu teknik arabirim öğretim elemanlarının yönlendirmeleri doğrultusunda ders içeriğini eğitim yönetim sistemine uygun bir şekilde hazırlamakla görevli olacaktır.

KAYNAKÇA

ACUN, Ramazan (1998), “*Bilim, bilgi teknolojisi ve Türkiye*”, Konya URL adresi: <http://www.egitim.aku.edu.tr/racun.doc>, (18 Mart 2005).

AL, Umut; Madran, Orçun, “*Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemleri: Sahip Olması Gereken Özellikler ve Standartlar*”, 2004, URL Adresi: <http://eprints.rclis.org/archive/00005938/01/259-271.pdf>, (21 Mayıs 2006).

BERK, Ali, “*Uzaktan Eğitim Yaklaşımı*”, Mersin Üniversitesi ÖYP-YUUP Uzaktan Eğitim Çalıştayı, (30 Mayıs 2004).

BULURMAN, Banu (2003), “*İnternet’e Dayalı Uzaktan Eğitim*”, Bursa.

ÇALLI, İsmail, “*Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Geleceği ve E-Üniversite*”. Anadolu Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, (23-25 Mayıs 2002).

DÜZAKIN, Erkut (2005). “*Bilimsel Araştırmalarda Örneklem Büyüklüğü Belirleme*”, Pazarlama Dünyası, Yıl:19, Sayı:2005-1, s:62-645

GÜLNAR, Birol (2003), “*Bilgisayar ve İnternet Destekli Uzaktan Eğitim Programlarının Tasarım, Geliştirme ve Değerlendirme Aşamaları (SUZEP Örneği)*”, Konya.

HALICI, Uğur, Atalay Volkan, Leblebicioğlu Kemal, Arkan Hakan, Mülayım Adem, Ceran Serhan, “*İnternet Üzerinde Uzaktan Eğitim: ODTÜ’de Java Tabanlı Bir Görüntü İşleme*”, URL Adresi: <http://www.cs.bilkent.edu.tr/~david/desympodium/TurkeyCD/papers.htm>, (22 Mayıs 2006)

<http://egitek.meb.gov.tr/KapakLink/UzaktanEgitim/UzaktanEgitim.html>, *Uzaktan Eğitim*, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü [EĞİTEK], 2005, (25 Aralık 2005).

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0172en01.pdf, *The E-Learning Action Plan, Designing tomorrow’s education*, Commission Of The European Communities [COM], (2001) 172 final, Brussels, 28.3.2001, (11 Şubat 2005).

http://graphics.eiu.com/files/ad_pdfs/2005Ereadiness_Ranking_WP.pdf, *The 2005 e-readiness Rankings*, The Economist Intelligence Unit [EIU], 2005, (Aralık 2005).

<http://idea.metu.edu.tr>, “*ODTÜ Sanal Kampüsü*”, İnternete Dayalı Eğitim_Asekron, (15 Aralık 2005).

<http://www.advisor.com/Articles.nsf/aid/SMITT140>, “*Europe to Move to E-learning Quickly*”, (13 Şubat 2005).

Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, 2008, s.225-244

<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/edtr.asp#5>, “Türkiye e-Dönüşümün Neresinde?”, Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı Web sayfası, Devlet Planlama Teşkilatı verileri, Ocak 2004, (28 Eylül 2005).

<http://www.cdiponline.org/dlinfo/cdip1/distance/effective.html>, “Adult Learning Activities, California Distance Learning Project [CDLP], How Effective Is Distance Learning?”, (14 Şubat 2005).

http://www.docebolms.org/doceboCms/index.php?mn=docs&op=download&pi=16_37&id=1, “Manuale Scorm, Consulting in E-Learning and Open Source”, 2005, Sayfa: 3-4, 7-8, (17 Şubat 2005).

<http://www.po.metu.edu.tr/links/inf/css25/bolum2.html>, “Bölüm 2, İnternet Nedir? – Türkiye’de internet”, (12 Haziran 2006).

http://www.saglik.gov.tr/esaglik/KDEPUygulamaSonuclari_2005EylemPlani.pdf, “E-Dönüşüm Türkiye Projesi 2003-2004 KDEP Uygulama Sonuçları 2005 Eylem Planı”, Devlet Planlama Teşkilatı Verileri, (28 Ocak 2006).

<http://www.uluslararasiegitim.com/uzak/geschich.asp>, “Uzaktan eğitimin dünü bugünü”, (12 Şubat 2005).

<http://www.unm.edu/~oir/cds/1996-97/definiti.htm>, “Definitions for the common data set”, University of New Mexico [UNM], (09 Şubat 2005).

<http://www.usdla.org/html/resources/dictionary.htm>, Glossary, “United States Distance Learning Association [USDLA]”, (11 Şubat 2005).

İNAN, Hilal (2002), “Firmalar Arası Pazarlama Faaliyetlerinin Yürütülmesinde İnternet Kullanımının Etkisi: Türkiye Uygulaması”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Adana, s: 96.

İŞMAN, Aytekin (1998), “Uzaktan Eğitim”, Değişim Yayınları.

ÖZKUL, A. Ekrem, “Açık ve Uzaktan Eğitimin Neresindeyiz?”, Mersin Üniversitesi ÖYP-YUUP Uzaktan Eğitim Çalıştayı, (30 Mayıs 2004)

STAUDT, Erwin, “The Future of Learning-Learning for the Future: Shapping teh Transition”. 20th World Conference on Open Learning and Distance Education 2001. 1-5 April 2001, Düsseldorf. Key Note Speech. URL adresi http://www.fernuni-hagen.de/ICDE/D-2001/final/keynote_speeches/monday/staudt_keynote_web.pdf, (14 Ocak 2005)

ŞAHİN, Mehmet Can (2003), “Web Tabanlı Öğretimde Etkileşimin Önemi”.

Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, 2008, s.225-244

ŞAHİN, Mehmet Can, “*İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitimin Etkinliği: Bir meta-analiz çalışması*”, Gaziantep Üniversitesi Akademik Bilişim Günleri, (26 Şubat 2005).

ŞİMŞEK, Ahmet; Titiz, Tınaz; İnce, Fuat; Sarı, Fulya; Üney, Tuncer; Kurdakul, Zafer; Mergen, Tijen; Ultav, Cengiz; Ciritçi, Şeniz, TBV-BDE Çalışma Gurubu (1998), “*Yeni Öğrenme Modeli ve Eğitimde Bilişim Teknolojileri*”.